

OMGEVINGSANALYSE BELEIDSPLANNING 2022-2025

Om de vier jaar moeten jeugdwerkverenigingen die door het Vlaamse jeugd- en kinderrechtsdecreet erkend zijn een nieuwe beleidsnota schrijven. Om deze nieuwe beleidsnota voor te bereiden doe je er goed aan om een brede verkenning te doen van actuele trends en evoluties in de samenleving. Als inspiratie voor deze omgevingsanalyse programmeerden we op de jeugdwerktweedaagse van 16 & 17 mei 2019 verschillende sprekers die hun visie op de toekomst pitchten en trends en evoluties beschreven die impact zullen hebben op jouw jeugdwerkorganisatie.

We bundelden deze ‘jeugdwerktalks’ in verschillende artikels. Ze werden geschreven door de spreker zelf, een collega uit de sector of een medewerker van De Ambrassade op basis van het verslag en de input van de sessies op de jeugdwerk2daagse.

Maak een selectie op de artikels en gebruik ze als input om je eigen omgevingsanalyse voor te bereiden samen met je stuurgroep beleidsnota of je collega’s en medewerkers die mee je nieuwe beleidsnota vormgeven. Elk artikel eindigt met enkele reflectievragen voor jouw organisatie en verwijzingen naar extra bronmateriaal.

Een goede omgevingsanalyse zorgt ervoor dat je sterke beleidsuitdagingen kan formuleren of betere keuzes kan maken in je beleidsdoelstellingen waar jouw organisatie impact mee kan hebben op kinderen en jongeren en de samenleving waarin ze opgroeien.

Heb je nog meer inspiratie en bronnen nodig voor je omgevingsanalyse, neem dan zeker ook het inleidend hoofdstuk erbij en bekijk het gehele overzicht op: www.ambrassade.be/nl/kennis/artikel/omgevingsanalyse

De kinderen en jongeren in armoede vandaag zijn de ouders in armoede van morgen.

AUTEUR | Licorice Leroy (Netwerk tegen Armoede) | 16 juli 2019

Hoewel de jeugdsector armoede niet structureel kan oplossen, kan het jeugdwerk wel een groot verschil maken voor kinderen en jongeren in armoede. Het jeugdwerk kan een hefboom zijn om kinderen en jongeren sterker te maken in de maatschappij en meer kansen te bieden in het leven.

De armoedecijfers in België zijn min of meer gelijk gebleven, maar toch zien we grote verschillen in leeftijdsgroepen. Het aantal gepensioneerden in armoede is in tien jaar tijd bijna gehalveerd. Het aantal jongeren is bijna verdubbeld. Volgens de meest recente cijfers van Kind en Gezin bedraagt het percentage kinderarmoede in Vlaanderen 14,1%. Vooral in de steden groeien kinderen op in moeilijke thuissituaties. In het Brussels Hoofdstedelijke Gewest gaat het om 28%. In steden zoals Antwerpen en Gent om meer dan 1 op 5 jongeren.

OMGEVINGSANALYSE

De kinderen en jongeren in armoede vandaag
zijn de ouders in armoede van morgen.

#Jeugdwerkwerkt

Nieuwe werelden openen

De jeugdsector heeft zelf niet de juiste instrumenten in handen om armoede structureel aan te pakken, maar beschikt wel over een massa tools die voor kinderen en jongeren nieuwe werelden en nieuwe deuren kunnen openen. **Zo kunnen jongeren via het jeugdwerk een groter en sterker sociaal netwerk opbouwen.** Soms is dit de enige plek waar ze nieuwe vaardigheden kunnen opdoen omdat ze afhaakten op school. Of omdat de school niet genoeg op maat werkt.

Op die manier kan jeugdwerk bijdragen om:

- ▶ Competenties te verwerven en zo sterker in het leven te staan: Samen spelen, doelen stellen, samenwerken, organiseren, ...
- ▶ Sociale skills te verwerven en netwerken te verbreden: nieuwe mensen leren kennen, leren overleven in groep, andere communicatieskills leren, vertrouwen hebben en geven, ...
- ▶ Het geloof in eigen kunnen te versterken: Leren omgaan met winnen en verlies in een veilige omgeving, talent ontwikkelen, jezelf en de andere ontdekken,...
- ▶ Ergens bij te horen en iemand te zijn

Binnen het Netwerk tegen Armoede hebben wij zelf een aantal jongerenwerkingen waar kwetsbare kinderen en jongeren een tweede thuis vinden. En dat werkt. Jongeren treden uit hun sociaal isolement, merken dat ze niet alleen staan met hun problemen en krijgen weer zelfvertrouwen en weerbaarheid. Maar de stap naar het 'klassieke' jeugdwerk blijft nog te groot.

Om hier verandering in te brengen zullen we zowel op macro-, meso- als microniveau onszelf kritisch onder de loep moeten nemen en moeten samenwerken over de verschillende beleidsdomeinen heen. Enkel op die manier kunnen we jongeren duurzame kansen geven in onze samenleving. **Jeugdwerkorganisaties kunnen allianties aangaan met armoedeorganisaties**, jeugdwerkers met sociaal werkers, ministers voor welzijn met ministers voor jeugd. Elk op ons eigen niveau zullen we moeten zoeken naar de win-win. We moeten verder durven kijken dan ons eigen domein, over de muurtjes heen kijken en de hand uitreiken, zonder mekaar te overbevragen. We moeten tevens verder durven kijken dan het wegwerken van (financiële) drempels, hoe reëel die ook zijn. Armoedebestrijding is geen afvinklijstje van drempels die weggewerkt moeten worden maar een traag en moeizaam proces.

Voelsprietten uitsteken

De jongerenwerkingen van het Netwerk tegen Armoede bereiken heel wat kwetsbare jongeren. Ze worden zowel door Uit De Marge als door het Netwerk tegen Armoede

OMGEVINGSANALYSE

De kinderen en jongeren in armoede vandaag
zijn de ouders in armoede van morgen.

#Jeugdwerkwerkt

ondersteund. De jongeren vinden er niet enkel een thuis, maar denken inhoudelijk na over wat zij nodig hebben om deel uit te maken van onze samenleving. Samen met de jongeren investeren we bijvoorbeeld in een beleidsparticipatietraject. De afgelopen jaren gingen trajecten over wonen, burgerparticipatie, onderwijs,... Het werken met kinderen en jongeren in armoede vergt een andere aanpak dan in het reguliere jeugdwerk. Een aantal basisprincipes en uitgangspunten die eigen zijn aan het werken met jongeren in armoede werden vastgelegd in de publicatie ['Wij tellen mee'](#) van Uit de Marge:

▶ **De jeugdwerker als ankerfiguur**

In alle werkingen is de rol van de jeugdwerker cruciaal. Hij of zij is veel meer dan een organisator of begeleider van activiteiten, maar een echte vertrouwenspersoon met wie de jongeren (soms als enige) zaken delen op vlak van relaties, toekomstperspectieven, gezinssituatie, geldzorgen... Het is dan ook van vitaal belang dat deze jeugdwerker voor langere tijd beschikbaar blijft en het gevoel kan geven aan de jongeren dat zij er voor hen zijn.

▶ **Integrale benadering**

Alle werkingen werken vanuit het perspectief van de jongeren, maar betrekken hierbij ook de ouders, het gezin, relaties met andere jongeren... en slaan vanuit wat de jongeren aangeven bruggen naar levensdomeinen als onderwijs, werk, hulpverlening en vrijetijdsbesteding.

▶ **Een veilige plek**

Een absolute constante bij alle jongeren uit alle werkingen is het gevoel van uitgesloten te worden. Pesten op school, weinig waardering in de omgeving, het gevoel 'anders' te zijn, niet serieus genomen te worden... De werkingen zijn voor de jongeren een plek waar ze zichzelf kunnen zijn en gewoon aanvaard worden.

▶ **Kinderen en jongeren een stem geven; bruggen slaan en signaalfunctie opnemen**

De jongerenwerkers worden in die mate geconfronteerd met verhalen van uitsluiting en onmacht van de jongeren, dat elke werking inzet om, naar voorbeeld van de verenigingen waar armen het woord nemen waar ze vaak aan gelieerd zijn, hier iets mee te doen.

De jeugdwerker die met kinderen en jongeren in armoede werkt, dient dus zijn voelsprietten uit te steken en signalen te capteren. Signalen van de jongeren zelf én signalen vanuit de bredere samenleving. Jeugdwerkers ervaren en voelen wat er leeft bij hun jongeren en trachten daarnaar te handelen.

OMGEVINGSANALYSE

De kinderen en jongeren in armoede vandaag
zijn de ouders in armoede van morgen.

#Jeugdwerkwerkt

Jeugdwerk, ook voor de meest kwetsbaren

Aandacht voor kwetsbare jongeren en investeren in duurzaam jeugdwerk, ook voor kinderen en jongeren in armoede, moet een prioriteit zijn. Met dubbel zoveel kinderarmoede als 10 jaar geleden voelen onze jongerenwerkingen dit aan de lijve.

Bij Betonne Jeugd, een van onze Antwerpse jongerenwerkingen, zagen ze het aantal jongeren dat dakloos is binnen hun werking stijgen van 3 naar 34 in 4 jaar tijd. Ze zijn ook steeds jonger. Zo hebben ze een jongen van 10 jaar die samen met zijn moeder op straat leeft. Deze jongeren moeten overleven in zeer moeilijke omstandigheden, met vaak acute problemen. Hebben zij nood aan opvang binnen een jeugdwerking? Het antwoord is volmondig ja.

Bij deze jongeren zijn de voelsprietten extra van belang. Veel van deze jongeren benoemen we namelijk als de ‘onzichtbare’ daklozen. Ze leven niet op straat, maar doen aan sofasurfen. Ze slapen bij vrienden of kennissen op de bank en komen vaak in zeer kwetsbare situaties terecht met mogelijk misbruik als gevolg. Bij zulke precaire situaties is het cruciaal om als jeugdwerker, in samenspraak met de jongere, gericht door te verwijzen, samenwerkingen aan te gaan,... Niet alleen voor die ene individuele jongere, maar ook beleidsmatig.

Jeugdwerkers moeten hier extra aandachtig zijn voor mogelijke signalen en nog meer **investeren in de opbouw van een vertrouwensrelatie**. Veel jongeren schamen zich namelijk voor hun situatie en zullen er in eerste instantie alles aan doen om hun hachelijke situatie te verbergen. Voor deze jongeren moet de jeugdwerker er in de eerste plaats ook gewoon ‘zijn’.

Drempels, drempels, drempels

Naast een warme basishouding en aandacht voor beleid, moeten jeugdwerkorganisaties ook hun interne werking onder de loep nemen. Kinderen en jongeren ervaren heel veel drempels om aan het bestaande jeugd aanbod deel te nemen. **Ruimte maken voor mensen begint met plaats maken**. Schuif op en vraag, kom je naast mij zitten?

Het klopt dat mensen in armoede drempels over moeten om te kunnen participeren. Sommige obstakels zullen ze zelfstandig overstijgen, andere kunnen ze onmogelijk zelf overbruggen. Maar als we, elk, naar eigen mogelijkheden, ruimte creëren, dan pas kan er ook echt sprake zijn van “deel uitmaken van een groter geheel”. Dan pas zal de participatie kans hebben om duurzaam te zijn. Jongeren zullen zich echt welkom voelen, zullen het gevoel hebben deel uit te maken van een jeugdbeweging of ander soort jeugdwerk. Wat dit betekent voor iemand in armoede, overstijgt de kleinschalige context of zoals iemand in armoede het zo mooi verwoordt: “Van dan af voelde ik mij waardig”.

OMGEVINGSANALYSE

De kinderen en jongeren in armoede vandaag
zijn de ouders in armoede van morgen.

#Jeugdwerkwerkt

Maar... Als we enkel praktische drempels proberen weg te werken, dan beperken we ons tot een oppervlakkige en symptomatische aanpak. Als we écht willen dat er iets verandert, dan moeten we werken aan een grondige visie op armoedebestrijding. Als jeugdwerk is de kous niet af door te zeggen dat er een korting is en dat het nu maar aan 'hen' is om te komen. Toeleiding is meer dan communiceren over het bestaand aanbod en zorgen dat ouders carpoolen om naar de wekelijkse samenkomsten te gaan.

Samenwerken en expertise aantrekken

We staan te vaak aan de zijlijn, het gevoel van "ik kan aan hun specifieke situatie niets veranderen" klopt, maar **in plaats van te kijken wat je niet kan veranderen is het belangrijk te kijken welke stappen er wel mogelijk zijn**, hoe klein die ook lijken. Je kan de armoede niet wegwerken, maar je kan wel binnen je eigen organisatie op een andere manier naar jeugdwerk proberen te kijken. Vanuit een open blik, los van je eigen context en zonder vooroordelen, in samenwerking met mensen in armoede kan je uitzoeken hoe jouw jeugdbeweging, jeugdhuis, jeugdwerk meer op maat van mensen in armoede kan zijn. Door allianties aan te gaan en beroep te doen op de expertise van mensen in armoede en armoedeorganisaties, kan je de eigen competenties versterken en je jeugdwerkorganisatie inclusiever maken. We reiken alvast enkele handvaten aan:

- ▶ Ga op zoek naar een **armoedepartner** om je werking te analyseren en om het jeugdwerk af te stemmen op de noden van kinderen en jongeren in armoede.
- ▶ Maak werk van een **beleidsplan** voor het bereiken van kwetsbare kinderen en jongeren. Bekijk de aanpak integraal en niet als een optelsom van versnipperde acties om drempels weg te werken.
- ▶ Tracht jongeren met **armoede-ervaring** op te nemen in de leidingsploeg om de drempels die kinderen, jongeren en hun ouders ervaren weg te werken.
- ▶ **Communiceer** open en duidelijk over alle kosten en verwachtingen.
- ▶ Hou rekening met mensen die minder mobiel zijn.
- ▶ Stap in de **Uitpas**.
- ▶ **Blijf in contact** met mensen die weg blijven. Een telefoontje of SMS geeft jongeren het gevoel er bij te horen en de kans om (terug) te komen, ook als het al een tijd geleden is.
- ▶ Steek je **voelspriet** uit, zowel op individueel als op structureel niveau.
- ▶ Ga gericht **samenwerkingen** aan, doe beroep op specifieke expertise bij andere organisaties en verwijst door naar gespecialiseerde instanties indien nodig.
- ▶ Er is vaak een heel **proces** nodig om met jongeren in armoede een vertrouwensrelatie op te bouwen. Respecteer het ritme van mensen in armoede. Duurzaam deelnemen is een traag en moeizaam proces. Stel haalbare doelen en geloof in eigen sterktes.
- ▶ Zorg voor een **warm welkom**, zeker de eerste keren. De beste manier om mensen warm te maken? Van mens tot mens!

OMGEVINGSANALYSE

De kinderen en jongeren in armoede vandaag
zijn de ouders in armoede van morgen.

#Jeugdwerkwerkt

Tot slot

Vrijtijdsparticipatie in het algemeen is een ideale uitgangspositie om kinderen en jongeren (terug) deel te laten uitmaken van de samenleving. Zoeken naar manieren om binnen de eigen begeleiding en animatoren ook voor jongeren in armoede een plek te creëren is een belangrijke stap om duurzaam jeugdwerk voor alle kinderen mogelijk te maken. Jeugdwerk speelt zich af in een informele omgeving en is daarom de ideale manier om afstand te nemen van de dagelijkse stress die armoede met zich meebrengt. Op die manier voelen jongeren zich echt welkom, ontdekken ze hun talenten, leren ze trots te zijn, ontwikkelen ze doorzettingsvermogen en competenties los van het overleven.

Dus als je je de volgende keer afvraagt waarom kinderen en jongeren de kansen die er zijn om (betaalbaar) aan jeugdwerk te doen niet ‘gewoon nemen’, bedenk dan dat het niet enkel gaat over de vele praktische drempels, maar vooral ook over wat armoede met je doet als mens. Bedenk dan dat, hoewel je als jeugdsector weinig kan veranderen aan iemands situatie, je toch een groot verschil kan maken in iemands leven. Durf kritisch te kijken naar wat je zelf kan doen om ruimte te maken om iets te veranderen. Immers, als we blijven toekijken langs de zijlijn worden de kinderen en jongeren in armoede van vandaag, de ouders in armoede van morgen.

REFLECTIEVRAGEN

- ▶ Is jouw organisatie zich bewust van de extra uitdaging rond armoede bij kinderen en jongeren? Zetten jullie hier met andere woorden extra op in?
- ▶ Hoe denkt jouw organisatie over bruggen slaan naar andere domeinen? Word er gekeken naar de context (ouders, gezin, school) waarin de jongere zich bevindt?
- ▶ Mengt jouw organisatie zich in het publieke debat rond armoede? Waarom wel/ Waarom niet?

OMGEVINGSANALYSE

De kinderen en jongeren in armoede vandaag
zijn de ouders in armoede van morgen.

#Jeugdwerkwerkt